

๑.๓๐ มะขาม

ชื่อท้องถิ่น	มะขาม
ชื่ออื่นๆ	ขาม (ภาคใต้) ตะลูป(ชาวบน-นครราชสีมา) ม่องโคล้ง (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) อำเปยล (เขมร-สุรินทร์) หมากแกง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน) ส่ามอเกล (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Tamarindus indica</i> L.
ชื่อพ้อง	-
ชื่อวงศ์	LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE
ชื่อสามัญ	Tamarind

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๓๐ จำนวนที่พบ ๑ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่แตกกิ่งก้านสาขามาก เปลือกต้นขรุขระและหนา สีน้ำตาลอ่อน ใบเป็นใบประกอบ ใบเล็กออกตามกิ่งก้านใบเป็นคู่ ใบย่อยเป็นรูปขอบขนาน ปลายใบและโคนใบมน ดอก ออกเป็นช่อเล็กๆ ตามปลายกิ่งหนึ่งช่อมี ๑๐-๑๕ ดอก ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบดอกสีเหลืองและมีจุดประสีแดงอยู่กลางดอก ผล เป็นฝักยาว รูปร่างยาวหรือโค้ง ยาว ๓-๒๐ เซนติเมตร ฝักอ่อนมีเปลือกสีเขียวอมเทา สีน้ำตาลเกรียม เนื้อในติดกับเปลือก เมื่อแก่ฝักเปลี่ยนเป็นเปลือกแข็งกรอบหักง่าย สีน้ำตาล เนื้อในกลายเป็นสีน้ำตาลหุ้มเมล็ด เนื้อมีรสเปรี้ยว และหวาน

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- อาหาร -เป็นผลไม้เพื่อสุขภาพที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและยังมีสรรพคุณใช้เป็นยารักษาโรคอีกด้วย โดยส่วนที่นำมาใช้เป็นยาจะเป็นเนื้อฝักแก่ (มะขามเปียก)

- สรรพคุณ

- ๑) ราก - แก้ท้องร่วง สมานแผล รักษาเริม และงูสวัด
- ๒) เปลือกต้น - แก้ไข้ ตัวร้อน
- ๓) แก่น - กล่อมเสมหะ และโลหิต ขับโลหิต ขับเสมหะ รักษาฝีในมดลูก รักษาโรคบุรุษ เป็นยาชักมดลูกให้เข้าสู่

- ๔) ใบสด (มีกรดเล็กน้อย) - เป็นยาถ่าย ยาระบาย ขับลมในลำไส้ แก้ไอ แก้บิด รักษาหวัด ขับเสมหะ หยอดตา รักษาเยื่อตาอักเสบ แก้ตามัว ฟอกโลหิต ขับเหงื่อ ต้มผสมกับสมุนไพรอื่นๆ อาบหลังคลอดช่วยให้สะอาดขึ้น

- ๕) เนื้อหุ้มเมล็ด - แก้อาการท้องผูก เป็นยาระบาย ยาถ่าย ขับเสมหะ แก้ไอ กระหายน้ำ เป็นยาสวนล้างท้อง

- ๖) ฝักดิบ - ฟอกเลือด และลดความอ้วน เป็นยาระบายและลดอุณหภูมิในร่างกาย บรรเทาอาการไข้
- ๗) เมล็ดในสีขาว - เป็นยาถ่ายพยาธิไส้เดือนตัวกลมในลำไส้ พยาธิเส้นด้าย
- ๘) เปลือกเมล็ด - แก้ท้องร่วง แก้บิดลมป่วง สมานแผลที่ปาก ท้อง ทวาร และตามร่างกาย รักษาแผลสด ถอนพิษและรักษาแผลที่ถูกไฟลวก รักษาแผลเบาหวาน

- ๙) เนื้อในฝักแก่ (มะขามเปียก) - รับประทานจิ้มเกลือ แก้ไอ ขับเสมหะ

- ๑๐) ดอกสด - เป็นยาลดความดันโลหิตสูง

• การใช้ประโยชน์อื่นๆ – ไม้จากต้นมะขามเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความหนาแน่นสูง แข็งแรง และเหนียวมาก จึงนิยมนำมาแปรรูปเป็นของใช้ที่ต้องการความทนทานเป็นพิเศษ เช่น เหยิง เฟอร์นิเจอร์ เครื่องมือทางการเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ กิ่งและเศษไม้ที่เหลือจากการแปรรูปนำมาเผาถ่านจะได้ถ่านที่ให้ความร้อนสูง ไฟแรง และอยู่ได้นานกว่าไม้ชนิดอื่น

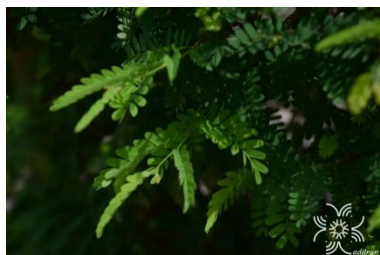
ภาพที่ ๓๐ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ มะขาม

ลักษณะวิสัย

ลำต้น

ใบ

ดอก

ผล และ ใบ

แหล่งอ้างอิง :

๑. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (ม.ป.ป.). “สรรพคุณสมุนไพร ๒๐๐ ชนิด, กลุ่มยาลดความดันโลหิตสูง, มะขาม”. https://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_๑๖_๓.htm

๒. เมดไทย. (๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓). “มะขาม สรรพคุณและประโยชน์ของมะขาม ๔๒ ข้อ!”. <https://medthai.com/มะขาม/>

๓. ภาพประกอบโดย: ข้อมูลพันธุ์ไม้ ระบบฐานข้อมูลเกษตรดิจิทัล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๔). “มะขาม *Tamarindus indica* L.”. <https://data.addrun.org/plant/archives/๒๐๑๐๒-tamarindus-indica-l>